

32. kép Banner János az ásatás helyszínén (MTA RI Ad. D.29/90. 71.951)

Soós ROLAND – Sz. OSVÁTH ZSÓFIA

Bepillantás Szőreg késő vaskorába

A Pávó Antal tulajdonát képező szőregi téglagyár területén megbolygatott La Tène kori temetőről 1927-ben szerzett tudomást a szegedi egyetem Archaeológiai Intézetének munkatársa, Banner János. Az összesen 11, régészeti módszerekkel feltárt La Tène kori síron kívül három közlésére vonatkozóan csak a találók elbeszélésére támaszkodhatott. A feltárás és a dokumentálás minőségét befolyásolta, hogy csak a téglavető munkások kitermelése nyomában haladhattak a régészeti munkálatok [32. kép].¹ Mindezek ellenére szerencsés módon sikerült *in situ* kiemelni a 3. sírt. Az ásató szerint nem tekinthető teljesen feltártnak a temető,

egy része biztosan elpusztult. A leelőhelyen ezt követően már csak Matúz Edit folytatott terepbejárást 1975-ben.²

A Kr. e. 4–3. századra, a késő vaskorra datálható kis sírszámú szőregi lelőhelyen nem lehet egyértelműen sírcsoportokat vagy a sírok elhelyezésére utaló rendező elvet megállapítani. A temetőben főleg a kultúra fiatalabb fázisaiban megjelenő szórt- és urnás hamvasztásos temetkezést dokumentáltak, míg a nyújtott vázas korhasztásos sírokból (tájolásuk: ÉÉK–DDNy) csupán négyet. A temetési rítusra vonatkozó információk többsége elveszett a feszített munkatempó és a már vázolt körülmények miatt, ezért a sírok közötti jelentős távolság és

33. kép Tál

34. kép Lencsepalack

35. kép Tagolt, gyöngyözött karperec

a különböző temetkezési módok oka, rendszere egyelőre nem vizsgálható.³

A sírmellékletek jelentős hányadának vizsgálata viszont ma is lehetséges. A La Tène korban látványosan megnő a korongolt kerámia aránya, amely a szőregi temetőben is visszaköszön. Az egyik prezentált sírkerámia a kónikus, omphaloszos tál [33. kép, Kat. 24]. A szórványként napvilágot látott ún. lencsepalack [34. kép, Kat. 25] szintén korai, a Hallstatt kultúra formakincsét tükrözi, később is előfordul. Bizonytalan lelőköörülményei is csökkentik a keltező értékét.⁴

Valószínűleg az elhunyt öltözetének része volt a 35. képen bemutatott és a tagolt, gyöngyözött karperecek válfaját képző különleges darab, melynek egyik átlukasztott vége külön zárótagra utal [Kat. 26]. A babos, gyöngyfüzérés vagy hólyagos kar- és lábperecek jellemzőek a kultúra divatjában és a mellékletek közt. Szőregen ugyanúgy akadnak példái még a plasztikus díszű változatoknak is. Leggazdagabban a 10. sír elhantoltját látták el egy-egy kar- és egy-egy lábpereccel.⁵ A szőregi temetőben négy fegyveres sírt tártak fel, melyekbe lándzsát [36. kép, Kat. 27] és/vagy kardot helyeztek, ez utóbbit olykor a hüvelyével együtt.⁶

A szőregi anyagon kívül nagyon kevés La Tène korra datálható lelet található a tanszéki gyűjteményben, ide sorolható egy rongált kard [37. kép, Kat. 28] és lándzsa, valamint egy grafitos fazék.⁷ A korszak temetkezési rítusának egy sajátos eleme, hogy a fegyvereket többrét hajtván helyezték a sírba. A rongált állapotú kard és lándzsa, mint a kultúra temetőiben megfigyelhető jelenség, értelmezhető úgy, hogy az elhunyt visszatérésének esetére használhatat-

lanná teszik vagy a testrészét szimbolizáló és mágikus erővel felruházott kardját is élettelenül helyezik mellé.⁸

Mindezek mellett a szőregi temetőből olyan használati tárgyak és különleges viseleti elemek is felsorolhatók, mint a hosszú ideig változatlan típust képviselő olló [38. kép, Kat. 29], a kelta környezetben ritka orsógomb [39. kép, Kat. 30], vasláncok, kések, vasfibulák és ételmellékletekre utaló sertécsontok.⁹

A temetőt legkorábban a LT B végén nyithatja meg, de főleg a LT C-ben használja egy a halottairól különösképp gondoskodó közösség. Ez az egyes sírok bő mellékletkínálatából derül ki. A maga korában egyedülálló, legalább 11 síros Maros-szög vidéki temető ma is cáfolja azt a képet, hogy a régióban csupán magányos temetkezések találhatók. Egyúttal hangsúlyozzuk, hogy az azóta is alulreprezentált dél-alföldi La Tène temetők tagjaként a közeli Kiszomborban és Szeged–Roosevelt téren feltárt emlékekkel együtt a kelta megtelepedés mellett szól a környéken.¹⁰

36. kép Hosszú lándzsa

37. kép Rongált kard

38. kép Vasolló

IRODALOM

- ALMÁSSY 1998 = Almássy K.: Kelta temető Tiszavasvári határában. *JAMÉ* 39–40 (1998), 55–106.
BANNER 1929 = Banner J.: A szőregi La-Tène temető. *Dolgozatok* 5 (1929), 90–114.
HUNYADI 1942 = Hunyadi I.: *Kelták a Kárpát-medencében* I. [DissPann 2.18.] Budapest 1942.
MÁNDESCU 2012 = Măndescu, D.: Killing the Weapons. An Insight on Graves with Destroyed Weapons in Late Iron Age Transylvania. In: *Iron Age Rites and Rituals in the Carpathian Basin. Proceedings of the International Colloquium from Târgu Mureș, 7–9 October 2011*. Ed.: Bereczki, S. Târgu Mureș 2012, 343–356.
MARÁZ 1973 = Maráz B.: La Tène-kori magányos sírok és kis temetők a Dél-Alföldről. *BMMK* 2 (1973), 41–62.
TANKÓ 2015 = Tankó, K.: Celtic burials from the prehistoric kurgan of Kiszombor C. In: *Studia Archaeologica Nicolae Szabó LXXV Annos Nato Dedicata*. Eds.: Borhy, L. – Tankó, K. – Dévai, K. Budapest 2015, 267–279.
TÖRÖCSIK 2004 = Töröcsik I.: Szeged–Roosevelt tér – leletek és tapasztalatok. *MKCSM* 2003 (2004), 183–191.

¹ MTA RI Ad. D.29/90. 71.951.

² SZTE RT Ad. Itk. 8501–8589; BANNER 1929, 90–92. A temető néhány lelete a szegedi Móra Ferenc Múzeum Régészeti Gyűjteményében található.

³ BANNER 1929, 107–109, 1. kép; HUNYADI 1942, 149–153.

⁴ HUNYADI 1942, 133–134; ALMÁSSY 1998, 72–73.

⁵ SZTE RT Ad. Itk. 8581–8586; BANNER 1929, 105–106; HUNYADI 1942, 93–94.

⁶ BANNER 1929, 93, 97, 100–105; HUNYADI 1942, 119; MÁNDESCU 2012, 347.

⁷ Leőhelyük ismeretlen, leltári szám nélküliek.

⁸ MÁNDESCU 2012, 347.

⁹ BANNER 1929, 92, 95, 97–100, 102–106; HUNYADI 1942, 125.

¹⁰ MARÁZ 1973, 55, TÖRÖCSIK 2004, 187; TANKÓ 2015, 277, Fig. 2.

39. kép Orsógomb